

از الگوهای کتابشناختی تا قواعد فهرست‌نویسی: ملاحظات در خصوص اف.آر.بی.آر، آی.سی.پی، آی.اس.بی.دی. و آر.دی.ای و روابط بین آنها^۱

تالیف: کارلو بیانچینی و مائورو گوئرینی
ترجمه: فاطمه پازوکی^۲

چکیده

این مقاله در مورد تغییراتی که در دنیای فهرست‌نویسی در حال رخ دادن است بحث می‌کند. درباره اینکه این تغییرات نیاز به هماهنگی دارند. همچنین در مورد ویژگی‌های جدید اپک‌ها، اف.آر.بی.آر، قواعد پاریس و جایگزین پیشنهادی آن (آی.سی.پی)، ویرایش دوم قواعد انگلومریکن و جایگزین پیشنهادی آن (آر.دی.ای)، آی.اس.بی.دی. و روابط بین این استانداردها صحبت می‌کند. علاوه بر این، در این مقاله نتیجه گرفته می‌شود که بستر نحوی آی.اس.بی.دی، بخشی ضروری از آر.دی.ای. و تمامی قواعد فهرست‌نویسی ملی و بین‌المللی آینده به شمار می‌آید.

کلیدواژه‌های موضوعی: فهرست‌نویسی، آی.سی.پی، آر.دی.ای، اف.آر.بی.آر، آی.اس.بی.دی، اصل تغییرات محلی

خواننده ممکن است اثری را که نیاز دارد بشناسد؛ اما نمی‌توان انتظار داشت که تمامی ویژگی‌های ویرایش‌های مختلف را بداند، ولی او حق دارد که انتظار دستیابی به این اطلاعات از طریق فهرست‌ها را داشته باشد.^۱
آنتونیو پانیزی^۳

مقدمه

جامعه بین‌المللی فهرست‌نویسی در حال انجام تغییرات گسترده‌ای در اصول، استانداردها و قواعد فهرست‌نویسی است. مدیریت این تغییرات آسان نیست، زیرا آنها هم پیچیدگی زیادی دارند و هم به شدت با هم رابطه درونی دارند. تغییر، حرکت بزرگی از یک مرحله به مرحله دیگر را در پی دارد. در مورد فهرست‌نویسی، تغییر به این معنا است که ما باید نظریه و عملیات فهرست‌نویسی را کاملاً بر اساس ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر)^۴ دوباره سازی کنیم. از ما انتظار می‌رود که در مورد اف.آر.بی.آر. فکر کنیم، اما ما در حال استفاده از فهرست‌هایی هستیم که قبل از نظام اف.آر.بی.آر. طراحی شده‌اند و یک احساس فزاینده هم مدام وجود دارد که نظام موجود با خواست‌ها و نیازهای ما و کاربران ما مطابقت کامل ندارد. به علاوه، ما باید به این واقعیت توجه

^۱ Bianchini, Carlo; Guerrini, Mauro (2009). From Bibliographic Models to Cataloging Rules: Remarks on FRBR, ICP, ISBD, and RDA and the Relationships Between Them. *Cataloging & Classification Quarterly*, 47:105–124.

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه پیام نور مشهد. پست الکترونیکی: pazooki.f@gmail.com

^۳ . Antonio Panizzi

^۴ Functional Requirements For Bibliographic Records (FRBR)

داشته باشیم که فهرستنویسی، دیگر فقط در کتابخانه‌ها کاربرد ندارد بلکه در طیف وسیعی از سازمانها با الگوها، نیازها و خواسته‌هایی شبیه به ما و برخی نیازهای متفاوت از ما به کار خواهد رفت.

آنچه اکنون در جریان است، فرایند تجدید نظر در اصول فهرستنویسی و گذار از کارکردهای فهرست به نیازهای کاربران عمومی‌تر است. نشست متخصصان قواعد فهرستنویسی بین‌المللی ایفلا (آی.ام.ای.آی.سی.سی.)^۵ به فرمول بندی تعریفی مشخص از اصول فهرستنویسی بین‌المللی (آی.سی.پی.)^۶ نزدیک شده است. حتی کار به اصلاح استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی (آی.اس.بی.دی.)^۷ هم رسیده و نسخه یکپارچه اولیه هم منتشر شده است. همچنین، خیلی از کشورها نیز در حال تغییر دادن قواعد فهرستنویسی خود، هم به شکل روزآمدسازی و مطابقت آنها با زمینه‌های جدید و هم برای ایجاد ساختار جدید برای فهرست‌های آینده هستند.

این کار به دلایل بی‌شماری دشوار است. نه تنها به این دلیل که هر تغییری پیچیده است بلکه، خیلی از تغییرات هم زمان با هم رخ می‌دهند و هیچ یک نمی‌توانند به دیگری تکیه کنند، زیرا همه چیز در یک زمان در حال تغییر است. بنابراین پیچیدگی کار از آنچه ممکن است در یک فرایند تنها اتفاق بیافتد بیشتر است. به همین دلیل، هر تغییری باید با سطح فزاینده‌ای از مراقبت همراه باشد.

متأسفانه این کافی نیست. این پرسشی است که ما باید در نظر داشته باشیم که بعد از تکمیل فرایند روزآمدسازی فهرستنویسی، چه کسی مسئول آن خواهد بود؟ به عبارت دیگر، چه کسی روابط بین اف.آر.بی.آر، اصول فهرستنویسی جدید (آی.سی.پی.)، نسخه یکپارچه آی.اس.بی.دی. و قواعد ملی، چندملیتی و بین‌المللی فهرستنویسی (مانند توصیف و دسترسی منابع - آر.دی.ای.)^۸ را هدایت می‌کند؟

دنیای کتابشناختی می‌تواند تنها از طریق تعامل پایان‌ناپذیر نظریه و عمل مدیریت شود. در حال حاضر ما تاثیر شگرفی از الگوی نظری (اف.آر.بی.آر.) را در تمامی فعالیت‌هایمان شاهد هستیم، اما هیچ تعامل سازنده‌ای بین این نظریه و عمل فهرستنویسی وجود ندارد. ما معتقدیم که باید گسستی اساسی با نحوه عمل گذشته به وجود آید تا فضای لازم برای الگوها و ابزارهای مدرن باز شود. هرچند، گذر از گذشته به آینده نباید ما را از اندیشه در مورد حال غافل کند. به ویژه اینکه، ما خیلی سریع نیازمند دستیابی به توافقی بر سر تعریف روابط صحیح بین اف.آر.بی.آر، آی.اس.بی.دی. و قواعد ملی، چندملیتی و بین‌المللی، به خصوص آر.دی.ای. هستیم.

به تازگی، دو مساله انتقادی درباره روابط بین آی.اس.بی.دی. و آر.دی.ای. مطرح شده است. اولین موضوع که این اواخر تا حدودی حل شده، بر تفاوت‌های مهم عناصر اجباری در آی.اس.بی.دی. و آر.دی.ای. تمرکز دارد. در یکی از آخرین تصمیمات در این زمینه، که به صورت کاملاً جدی از سوی گروه تجدید نظر آی.اس.بی.دی.^۹ و گروه بازنگری اف.آر.بی.آر.^{۱۰} دفاع شده است، کمیته هماهنگی مشترک (جی.اس.سی.)^{۱۱} موافقت کرد که ناحیه شرح مسئولیت که به دنبال عنوان کامل می‌آید و نگارش ناحیه شرح ویرایش دیگر یک اثر، برای شناسایی و انتخاب مهم هستند و باید در زمره عناصر پایه ای آر.دی.ای. گنجانده شوند. با این تصمیم، گروهی که مسئولیت

⁵ IFLA Meeting of Experts on an International Cataloging Code (IME ICC)

⁶ International Cataloging Principles (ICP)

⁷ International Standard Bibliographic Description (ISBD)

⁸ Resource Description and Access (RDA)

⁹ ISBD Review Group

¹⁰ FRBR Review Group

¹¹ Joint Steering Committee (JSC)

آر.دی.ای. را دارند - کمیته هماهنگی مشترک (جی.اس.سی.) برای توسعه آر.دی.ای.^{۱۲} - سابقه روشنی از توجه فوری خودش به تقاضاهای رسیده از سوی جامعه بین المللی فهرست‌نویسی نشان داد. نکته دوم، مشکل عمومی تری است. این مشکل به نقشی که به آی.اس.بی.دی. در درون آر.دی.ای. و توصیف آن توسط این گروه داده شده، بر می‌گردد. این موضوع در چارچوب نیاز عمومی برای هماهنگی تغییرات گسترده و متنوعی که اتفاق افتاده و خواهد افتاد مورد بحث قرار خواهد گرفت.

از فهرست های کتابی تا اپک ها: آیا ما بینشی را از دست می دهیم؟

در فهرست های کتابی و سایر فهرست های قبل از فهرست برگه ای^{۱۳}، توصیفهای کتابشناختی، شکل مدخلهایی که به صورت سلسله مراتبی نمایش داده می شدند را به خود گرفته بودند. چنانکه سونونیوس (Svenonius, 2000) ذکر می کند "در زیر نام هر پدیدآور (سرشناسه)، آثار او بر اساس عنوان الفبایی شده بود. اولین ویرایشی از یک اثر که کتابخانه آن را نگهداری می کرد، به صورت کامل توصیف شده بود. اگر کتابخانه ویرایش دیگری از آن اثر داشت، مدخل آن در زیر اولین ویرایش درج می شد. اگر لازم بود اطلاعاتی که آن را از اثر اول متمایز می کرد ارائه می شد. این شیوه برای صرفه جویی در وقت و هزینه ها روش مناسبی بود، اما مهمترین کارکرد آن کنار هم قرار دادن مدخلهایی نظیر آثار، ناشران، ویرایش ها و نسخه ها بر اساس ساختار سلسله مراتبی بود. علاوه بر این، "در فهرست های کتابی، روابط منابع غیرسلسله مراتبی (که غیر از عضویت و شمول است) از طریق ارجاعات مشخص می شد".

از فهرست های کتابی تا فهرست های رایانه ای پیوسته (اپک ها): آیا ما قدرت دیدن چیزی را از دست داده ایم؟

در فهرست های کتابی و فهرست هایی که پیش از فهرست های کارت برگه ای مطرح بوده اند، توصیفات کتابشناختی در قالب موجودیت های نشان داده شده به صورت سلسله مراتبی شکل می گرفتند. همانگونه که سونونیوس معتقد است: "در زیر هر نام نویسنده اصلی، عناوین آثار نوشته شده توسط وی به صورت الفبایی سیاهه می شوند". نخستین ویرایش یک اثر نگهداری شده در کتابخانه به صورت کامل توصیف می شود. چنانچه کتابخانه ویرایش دوم یک اثر را نگهداری کند، مدخل آن زیر مدخل ویرایش نخست با افزودن عبارت "...ویرایش دیگر" سیاهه می شود. (Svenonius, 2000) چنانچه ضروری باشد، اطلاعاتی که ویرایش دوم را از ویرایش اول کتاب متمایز می کند نیز به مدخل اضافه می شود.

چنانچه کتابخانه های متعددی از یک ویرایش خاص نگهداری نمایند با عبارت "...نسخه دیگر" در مدخل کتاب توصیف می شود. این راه حل، شیوه خوبی برای صرفه جویی در زمان و پول فراهم می کند اما کارکرد اولیه آن برای کنار هم قرار دادن موجودیتهایی چون آثار، انتشارات، ویرایش ها و نسخه های یک اثر در ساختاری سلسله مراتبی است. افزون بر این، در فهرست های کتابی، روابط غیر سلسله مراتبی (به غیر از عضویت و گنجاندن) در فهرست های کتابی با ارجاعات متقابل مشخص شده اند.

¹² Joint Steering Committee for Development of RDA (JSC)

¹³ pre-card catalogs

فهرست های کتابی راه را برای ظهور فهرست های کارت برگه ای فراهم ساخت اما این تغییر و تحول با خود معایب چندی نیز به همراه داشت و سبب یک تغییر در شیوه نمایش اطلاعات کتابشناختی شد. به طور خاص موجودیتهای پراکنده دیگر مناسب نبودند در عوض هر مدرک می بایست بصورت کامل توصیف می شد و برای هر مدرک بطور معمول یک کارت استفاده می شد. در نتیجه برخی از معیارهای مزایای اقتصادی و ساختاری که توسط شیوه نمایش سلسله مراتبی حاصل شده بود در این روش از دست رفت. {....} ایجاد قواعد برگه آرایی برای همین منظور بود؛ بطوریکه نظم پیشینه ها در یک فهرست کارت برگه ای از نظم سلسله مراتبی موجودیت ها در یک فهرست کتابی تقلید کرده است.

خطوط فاصله تنها به قالب نمایش مرتبط نبودند؛ بلکه بیانگر یک ساختار کتابشناختی قوی پنهان شده می باشند. تغییر حاصل شده در فهرست ها از قالب کارت برگه ای به قالب پیوسته، سبب ایجاد کاهش و نقصان در ساختار کتابشناختی شده است. امروزه ساختار رده ای که به خوبی در فهرست های کتابی نمایش داده شده و در فهرست های کارت برگه ای کم و بیش توسط قواعد برگه آرایی سختگیرانه ای حفظ شده است، تقریباً ساختار پیوسته خود یعنی آن ساختاری که برای هدایت کاربران به کار می رود را از دست داده است.

در حقیقت در فهرست های کارت برگه ای، ارجاع "نیز نگاه کنید" یک ساختار پیوسته را فراهم کرده است. اخیراً استفاده از قالب های جدیدی از فهرست ها، تعارضی میان کارکردهای مختلف یک فهرست اعم از کارکرد یافتن یک مورد خاص و کارکرد جستجو برای منابع مشابه را پدید آورده است؛ بطوریکه پیشینه های طراحی شده برای یک کارکرد برای کارکرد دیگر مناسب نیستند و مسئله تشخیص هدف از ایجاد پیشینه های کتابشناختی بیش از پیش نیاز به بررسی دارد. پیشرفت های فناوری سبب پیدایش فهرست هایی شده است که به عنوان ابزار کتابشناختی برای برآورده کردن اهداف کاربر مدارانه طراحی شده اند.

کارکردهای سیاهه سازی و جستجوی موارد خاص هنوز دارای اهمیتند اما دنبال نمی شوند. به هر حال فهرست سازی هنوز نیازمند ایجاد یک رابطه هم از میان واژه ها و جانشین های آنهاست. در نتیجه موارد زیر را می توان ناشی از تغییر شکل فهرست ها از حالت کتابی به حالت رایانه ای پیوسته دانست:

الف. برخی صرفه جویی ها در نمایش اطلاعات کتابشناختی امکان پذیر نمی باشد.

ب. ساختار پیوسته فهرست ها در برخی فهرست های رایانه ای به خوبی تکمیل شده است.

لوبتسکی (Lubetzky, 2000) معتقد است: "استفاده از ظرفیت رایانه برای بازیابی یک کتاب خاص با استفاده از چند عنصر غیر متعارف از صفحه عنوان، مشکل کلی مرتبط با استفاده از نام نویسنده را مرتفع ساخته است. اما خاطرنشان می سازد که فهرست رایانه ای تنها نخستین هدف از ایجاد یک فهرست را که کمک به خواننده برای یافتن کتاب خاصی که مورد نیاز وی است برطرف می سازد. از زمان انتشار نخستین قواعد فهرستنویسی بین المللی در سال ۱۹۰۸ از سرشناسه و شناسه های افزوده استفاده شده اما استفاده از یک شناسه افزوده، هدف از استفاده از سرشناسه را تباه نموده است؛ زیرا در صورتی که خواننده ای با عنوان کتاب مورد نیازش در یک فهرست بگردد و آن را بیابد کاوشش با موفقیت به پایان رسیده است و نیازی به استفاده از سرشناسه ندارد. فهرست ها می بایست از تمام مزایای فناوریهای نوین جهت ایجاد ساختارهایی که قادر به پشتیبانی از کارکردهای سیاهه سازی و

مرتب سازی فهرست ها باشند استفاده نمایند. کنراد گسندر^{۱۴} پیشنهاد می دهد که در بخش اصلی کتابشناختی یک فهرست شیوه ای به کار گرفته شود تا هر دو کارکرد فوق قابل اجرا گردد. او ایده جهان کتابشناختی خود را ارائه می دهد که در آن سیاهه ای از کتاب های دنیا تهیه شده و پیش بینی شده است که هر کتابخانه قادر باشد مشخصات کتاب های خود را برای گرفتن فهرست خودش به آن اضافه کند. این ایده به سطح دیگری از قواعد پانیتزی اشاره دارد زیرا هر کاربر با استفاده از فهرستی که مطابق با این قواعد ساختار یافته است می تواند نتیجه هر موردی را که جستجو می کند در بافت کتابشناختی درست و کامل آن بیابد.

از دیدگاه کاربر چگونه می توان فهرست های امروزی را توریق کرد؟ اگرچه فهرست های مدرن، نقاط دسترسی زیادی را ارائه می دهند اما آنها هنوز فاقد شیوه ای برای نمایش کامل ساختار پیوسته خود، تعریف شیوه تنظیم و نمایش کل اطلاعات کتابشناختی (و یا بخشی از اطلاعات کتابشناختی که در موجود کتابخانه نمایش داده شده و با جستجوی کاربر تطبیق دارد) در یک ساختار هستند.

ملزومات کارکردی برای پیشینه های کتابشناختی

تازه ترین مدل نظری پذیرفته شده در حوزه فهرست نویسی اف. آر. بی. آر. نام دارد. ایده های شکل دهنده این مدل در سطح بسیار منطقی توسعه پیدا کرده اند. این مدل با ایده های خوب تعریف شده ای راجع به عناصر تشکیل دهنده جهان کتابشناختی (اعم از آثار، مدارک، نویسندگان، ناشران و غیره) شکل گرفته است و این عناصر را در گروه هایی بر اساس ویژگی ها و روابط خاصشان طبقه بندی می نماید. این مدل ضرورتا ترکیبی از ایده هاست و چنانچه بخواهیم از دیدگاه اف. آر. بی. آر. سخن بگوییم ضروریست که بگوییم که مدل اف. آر. بی. آر. اثری است که در اذهان جامعه فهرست نویسی جای دارد. مدل مفهومی جهان کتابشناختی که بر مطالعات اف. آر. بی. آر. متمرکز است در حال تکامل است؛ بطوریکه جدیدترین نسخه شی گرای چاپ شده اف. آر. بی. آر. منتشر شده است.

در حقیقت، ایده جهان کتابشناختی به عنوان یک مدل موجز، می تواند شکل های متعددی به خود بگیرد و می تواند در قالب "بیانات" بسیار مختلفی ارائه شود. اصول پاریس جهت بازنمون اطلاعات کتابشناختی جهان و برای کارکردهای یک فهرست کتابخانه ای پدید آمد و اکنون اف. آر. بی. آر. بر نیازهای اطلاعاتی یا وظایف کاربران متمرکز شده است (Binchini et.al., 2004) و این به دلیل آن است که امروزه نیاز برای بیانی جدید از همان قواعد قدیمی وجود دارد.

اف. آر. بی. آر. دارای دو هدف است: هدف نخست عبارتست از فراهم کردن یک چارچوب خوب تعریف شده و ساختار یافته برای مرتبط کردن داده های ثبت شده در پیشینه های کتابشناختی با نیازهای کاربران آن رکوردها و هدف دوم معرفی کردن یک سطح پایه برای کارآمدی پیشینه های ایجاد شده توسط سازمانهای ملی کتابشناختی است.^{۱۵} می توان چنین استدلال کرد که اف. آر. بی. آر. یک طرح فوری سودمند و ابداعی است که در نتیجه بررسی پیشینه های کتابشناختی متکی بر آی. اس. بی. دی. حاصل شده است. به عبارت دیگر همه اشیای (موجودیت ها، روابط، ویژگیها) تعیین شده توسط اف. آر. بی. آر. در آی. اس. بی. دی نیز یافت می شوند.^{۱۶}

¹⁴ Konrad Gesner

¹⁵ "Functional Requirements for Bibliographic Records", 7.

¹⁶ Functional Requirements for Bibliographic Records", 4

به دلیل آنکه مدل اف.آر.بی.آر دامنه گسترده‌ای از ویژگی‌ها و روابطی که به صورت معمول در پیشینه‌های مستند منعکس می‌شوند را تحت پوشش قرار نمی‌دهد^{۱۷} نیاز بود تا ملزومات کارکردی پیشنهاد شده برای داده‌های مستند (اف.آر.بی.آر.دی^{۱۸}) و ملزومات کارکردی برای پیشینه‌های مستند موضوعی (اف.آر.اس.ای.آر^{۱۹}) شکل بگیرند.

ویژگی بسیار مهمی از اف.آر.بی.آر می‌بایست در اینجا یادآوری شود زیرا مستقیماً به موضوع مان ارتباط دارد و آن عبارتست از رویکرد پذیرفته شده توسط اف.آر.بی.آر که تلاش می‌کند تا با شیوه‌ای نظام‌مند آنچه را که کاربر متوقع است راجع به اطلاعات مورد نیاز خود در یک پیشینه کتابشناختی بیابد و چگونگی به کارگیری این اطلاعات را تعریف کند.^{۲۰}

تاکید بر هم کارکرد داده (نحوه استفاده از اطلاعات) و هم بر موجودیت‌ها (چیستی اطلاعات) است. اف.آر.بی.آر یک مدل مفهومی از موجودیت‌ها و روابط است؛ بطوریکه هرگز با توصیف و بازنمون داده‌ها و چگونگی برقراری ارتباط با داده‌ها سر و کار ندارد. گزارش اف.آر.بی.آر بر تجزیه و تحلیل آی.اس.بی.دی. (استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی) تکیه دارد و عناصر مهمی برای یک پیشینه کتابشناختی ملی تولید می‌کند اما این گزارش به توصیف و تعیین استانداردهای فهرست‌نویسی تمایل ندارد. در هیچ‌کجای اف.آر.بی.آر نمی‌توان اطلاعاتی راجع به موضوعات اساسی چون منبع اطلاعات کتابشناختی، زبان یا منطقه توصیف، کوه‌نوشت‌ها و اختصارات با حروف بزرگ نویسی، غلط‌های چاپی و غیره پیدا نمود. همچنین بسیار غیرمحمول است که در اف.آر.بی.آر اطلاعاتی راجع به تجزیه و تحلیل مدرک در دست یا در مورد چگونگی برقراری ارتباط فهرست با کاربران یا در مورد نظم داده‌ها در یک پیشینه کتابشناختی منفرد در یک فهرست به طور کلی ارائه شود. بنابراین بعد از همه این مواردی که ذکر شد می‌توان گفت که اف.آر.بی.آر یک مدل مفهومی است و نه مجموعه‌ای از قواعد فهرستنویسی. از این چشم‌انداز، عبارت "فهرست اف.آر.بی.آر" هیچ مفهوم خاصی ندارد؛ زیرا استفاده از مدل اف.آر.بی.آر در فهرست‌نویسی، نیازمند حداقل پذیرش یک زبان کتابشناختی و یک قاعده از قوانین فهرستنویسی است. برای نمونه با داشتن تنها یک توپ و فقدان اطلاعات راجع به نحوه ضربه زدن، تعداد بازیکنان، و مجموعه کم و بیش پیچیده‌ای از قوانین راجع به نحوه بازی فوتبال یا والیبال نمی‌توان به این ورزش‌ها پرداخت. در این مورد نیز عبارت "فهرست اف.آر.بی.آر" معادل منطقی برای عبارت "بازی با توپ" است و باید با توجه به کار عملی و قواعد و دانش مربوطه از آن بهره برد.

قواعد جدید فهرستنویسی (ICP)

تا سال ۱۹۶۱، تنها قواعد فهرستنویسی پذیرفته شده به صورت عام و در سطح بین‌المللی قواعد پاریس بود که مبنایی برای بسیاری از قواعد فهرستنویسی در سطح ملی بود. وظیفه امروز ما این است که قواعد را از دیدگاه کاربران بیش از دیدگاه فهرست و فهرستنویسی در نظر بگیریم. بازنگری پیشنهاد شده برای این قواعد نه تنها

¹⁷ Functional Requirements for Bibliographic Records", 4.

¹⁸ Functional Requirements for Authority Data (FRAD)

¹⁹ Functional Requirements for Subject Authority Records (FRSAR)

²⁰ Functional Requirements for Bibliographic Records", 3.

تغییر نگرش از توجه به کارکردهای یک فهرست به سمت و سوی توجه به نیازهای کاربران را پیشنهاد می‌کند؛ بلکه حوزه آن را هم توسعه می‌دهد. این قواعد جدید با افزودن همه انواع منابع به جای تنها منابع چاپی در نظر گرفته شده در قواعد پاریس و شکل دادن همه جنبه‌های پیشنهادی مستند و کتابشناختی به کار رفته در فهرست‌های کتابخانه‌ای، قواعد پیشین را توسعه داده و جایگزین آنها شده‌اند.

مهم‌ترین تغییر در پوشش توسعه قواعد جدید فهرست‌نویسی برای تحت پوشش قرار دادن همه جنبه‌های پیشنهادی مستند و کتابشناختی رخ داده است. قواعد فهرست‌نویسی پاریس در پانویس خود اعلام کرده است که "در این بیانیه واژه کتاب شامل سایر منابع کتابخانه‌ای که دارای ویژگی‌های مشابه هستند نیز می‌شود و بالاتر از این، AACR2 یک رسانه بی‌طرف (خنثی) در این زمینه است و تمام انواع منابع را تحت پوشش قرار می‌دهد. با این وجود اگرچه در جامعه فهرست‌نویسی تمایل برای طرد قواعد پاریس وجود دارد، اما هنوز باید ثابت شود که این تغییر رویکرد برای کنار گذاشتن قواعد پاریس کافی است و یا قواعد فهرست‌نویسی جدید مستلزم آن است که فهرست بر اساس این قواعد وظایف منطقی خود را کاملاً با آنچه توسط کاتر به عنوان "اشیایی برای فهرست‌نویسی" تعریف شده است تغییر دهد. (Cutter, 1904) علاوه بر این باید در نظر داشته باشیم که یک خط اتصالی مستقیم از قواعد پاریس تا قواعد فهرست‌نویسی جدید وجود دارد و این قواعد اساساً در روزآمدسازی واژگان برای بیان یک مدل جدید و گسترده‌تر از همان جهان کتابشناختی تفاوت دارند.

در جدیدترین پیش‌نویس منتشر شده از اصول فهرست‌نویسی جدید (ICP) یک بخش کلی به اصول عام که نحوه ساختن قواعد فهرست‌نویسی را نشان می‌دهد اختصاص داده شده است. همه این قواعد دارای بیشترین اهمیت هستند اما ضروری است به صورت خاص دو هدف را که مستقیماً به توصیف مرتبط می‌شوند یادآوری نماییم:

- بازنمون: موجودیتهای مربوط به توصیف‌ها و اشکال کنترل شده نام‌ها برای دسترسی باید بر اساس شیوه‌ای که خود موجودیت توصیف می‌شوند باشند.

- صحت: موجودیتی که توصیف می‌شود باید به درستی و صادقانه به تصویر درآید. عبارت بندی "قاعده بازنمون" اساساً توسط سونوئوس شکل گرفته است که به توصیف‌ها و نه موجودیت‌ها در توصیف‌ها و اشکال کنترل شده نام‌ها برای دسترسی ارجاع می‌دهند. (برخلاف تاکید مان) در واقع، مستلزم ساختن توصیفاتی هستیم که شیوه بازنمون ماهیت‌های کتابشناختی را منعکس می‌نمایند. تفاوت زمانی آشکارتر می‌شود که خاطر نشان کنیم که این قاعده به صورت ابتدایی برای تایید درستی توصیف و به همان اندازه برای شدن هزینه‌ها و جلوگیری کردن از توصیف‌های خاص به کار می‌رود. تغییر تمرکز قاعده بازنمون از توصیف‌ها به ماهیت‌ها به نظر می‌رسد که تغییر کوچکی به نظر آید اما اینگونه نیست زیرا مفهوم توصیف به یکسان نه تنها برای موجودیت‌های تعریف شده در مطالعه اف. آر. بی. آر. بلکه همچنین برای فهرست و قابلیت آن در بازنمون جهان کتابشناختی به کار نمی‌رود.

قاعده صحت اظهار می‌کند که برای تعیین هویت و برقراری ارتباط با اطلاعات کتابشناختی نقل صادقانه نحوه بازنمون یک مدرک ضروری است. تاکید این قاعده بر تعیین هویت و برقراری ارتباط با اطلاعات (بدون توجه به چگونگی استفاده از اطلاعات و نوع اطلاعات موجود درباره آن) است.

قاعده بازنمون نیز دارای محدودیتهایی است؛ زیرا چنانچه عناصر زیادی را شامل شود نتیجه آن خواهد بود که توصیف کتابشناختی نایک‌دست می‌شود. برای تسهیل پویای انسانی سیاهه توصیف‌ها، نیاز است که جنبه‌های

خاصی از توصیف‌ها یکدست شوند. این یکدستی شامل انتخاب عناصر داده‌ای، نظم نمایش داده‌ها و نحوه نقطه گذاری، بزرگ نویسی و کوتاه نویسی آنها می‌باشد. نهایتاً باید خاطر نشان ساخت که توصیف‌ها نمی‌توانند تنها شامل داده‌های استخراج شده باشند؛ زیرا این توصیفاتی که مدرک با آنها بازنمون می‌شود الزاماً همانی نیستند که کاربر با آنها به جستجوی مدرک می‌پردازد. (svenonius, 2000)

استاندارد بین‌المللی توصیف کتابشناختی (ISBD)

آی.اس.بی.دی از موفق‌ترین استانداردهای بین‌المللی فهرستنویسی بوده و هست و می‌بایست با دقت کاربرد و پیشرفت‌های آتی آن را مد نظر داشت. به طور خاص باید در نظر بگیریم که چگونه باید و یا می‌توان روابط بین مدل‌های نظری، قواعد و استانداردها و قوانین بین‌المللی و چندزبانی را هدایت نمود.

پس از انتشار گزارش اف.آر.بی.آر و آغاز بازننگری آی.اس.بی.دی توسط ایفلا لایه‌ای از پیچیدگی بر آن افزوده شد. اف.آر.بی.آر با تجزیه و تحلیل آی.اس.بی.دی آغاز شد و در همان زمان آی.اس.بی.دی در قالب ویرایش‌ها و متون هشت‌گانه تکامل پیدا کرد تا ویرایش جامع ارائه شود که در آن تلاش شده تا توصیفی برای همه مواد منطبق با وضعیت مشابه‌شان در اف.آر.بی.آر ارائه شود.

ویرایش جدید زمینه‌ای برای فهرست‌های رایانه‌ای یکپارچه (ایپک‌ها) بوجود آورده است که پیشنهاد می‌کند از آی.اس.بی.دی به عنوان پایه‌ای برای قواعد توصیف همه‌جانبه منابع کتابخانه‌ای شامل محتوا، حامل و حالت انتشار آنها استفاده شود. افزون بر این، باید نتایج تطابق عناصر آی.اس.بی.دی با ویژگیهای موجودیت و روابط اف.آر.بی.آر که توسط تام دلسی (Delsey, 2004) انجام شده است را یادآوری نمود که بسیاری از ویژگیهای را که در آی.اس.بی.دی ارائه شده اما هنوز در اف.آر.بی.آر تعریف نشده اند نشان می‌دهد. وی همچنین به این نتیجه می‌رسد که هر عنصری در اف.آر.بی.آر یک ارتباط و مطابقتی با آی.اس.بی.دی دارد. قابل ذکر است که با وجود آنکه مدل اف.آر.بی.آر دیدگاه کاملاً جدیدی را از دنیای کتابشناختی ارائه می‌دهد و به ما اجازه می‌دهد تا درک روشن‌تری در این باره داشته باشیم اما این مدل واقعیت جهان کتابشناختی را به صورت کامل ارائه نمی‌دهد و برای دلایلی که هنوز مورد بحث است، رویه‌های توصیف به همان گونه که بوده باقی مانده‌اند. این نکته‌ای کلیدی است و می‌بایست کاملاً روشن گردد. پس از گزارش هرمن اچ هنکل^{۲۱}، فهرست نویسی بر پایه ایده‌ای بنا شده است که در آن توصیف و دسترسی کتابشناختی کاملاً از یکدیگر متمایز شده‌اند. توصیف به منابع کتابشناختی (کتابها، منابع رایانه‌ای، موسیقی و ...) مرتبط می‌شود، در حالی که دسترسی و ساختار پیوسته به آثاری مربوط می‌شوند که در جهان کتابشناختی یافت می‌شوند. این قبیل آثار هیچ موجودیت فیزیکی مستقلی ندارند. یک توصیف، بیانی است از ویژگیهای شیء یا روابط آن با سایر اشیا که به شناسایی آن شیء کمک می‌کند. هر پژوهش کتابشناختی، با کنار گذاشتن شناسه‌های دسترسی، یک یا چند توصیف را به عنوان نتیجه ارائه می‌کند. گزارش هنکل به روشنی بیان می‌کند که توصیف کتابشناختی اهداف زیر را دنبال می‌کند:

۱. الف. توصیف ویژگی‌های مهم یک کتاب که کمک بزرگی در جهت تمایز آن کتاب از سایر کتاب‌ها و یا سایر ویرایش‌های آن کتاب خاص می‌باشد.

²¹ Herman H.Henkle

ب. توصیف محتوا، دامنه و روابط کتابشناختی آنها

۲. ارائه داده در یک مدخل که الف. با مداخل سایر کتاب‌ها و سایر ویرایش‌های این کتاب در فهرست تناسب داشته باشد، و ب. پاسخگویی مناسب به علائق اکثریت کاربران

چنانچه به جای کتاب (ها)، در عبارات بالا واژه منابع کتابشناختی را جایگزین کنیم این بیانیه که بیش از شصت سال پیش نگاشته شده است تکمیل می‌شود. شکی نیست که بسیاری از ویژگیهای مهم منبع توسط خواص ماهیت‌ها و روابط آنها همانگونه که در اف.آر.بی.آر تعریف شده اند نمایش داده می‌شوند. بهرحال، دیگر خواص اساسی توصیف کتابشناختی شامل ارائه داده‌ها در یک قالب خاص است که سازگار با سایر توصیف‌ها می‌شود و نتیجه آن پاسخگویی بهینه به علائق اکثریت کاربران می‌باشد. به نظر می‌رسد امروزه بخش‌هایی از هدف اصلی آی.اس.بی.دی زمانی که در زیر پرتو نور مدل‌های جدید منبعث از اف.آر.بی.آر بررسی می‌شوند مناسب نباشد. برای مثال، با توجه به افزایش تولید داده‌ها در قالب الکترونیکی موارد بسیار کمی را می‌توان یافت که آی.اس.بی.دی. بتواند در تبدیل رکوردهای کتابشناختی به قالبهای الکترونیکی کمک کند. بهرحال بخش‌هایی از عملکردهای این استاندارد بویژه در مورد بازنمون داده‌های کتابشناختی مربوط به یک منبع خاص یا توصیف‌های متعدد منابع موجود در یک سیاهه (یعنی یک زمینه کم و بیش پیچیده) مورد نیاز هستند. فهرست‌های کتابخانه‌ای وب پایه (اپک‌ها) از آغاز با این ایده ایجاد شدند که هدف اصلی آنها راجع به یافتن قطعه یا مجموعه‌ای از اطلاعات ساختاریافته در مورد گروهی از منابع با ویژگیهای عام مشترک باشد. از این منظر، منطقی است که بپذیریم هیچ تفاوتی بین شناسه‌های دسترسی مدخل اصلی با سایر شناسه‌های دسترسی وجود ندارد. چنانچه صرفاً ماهیت‌ها و ویژگی‌ها و روابطشان را در نظر بگیریم می‌توانیم نتیجه بگیریم که دیگر توصیفات کتابشناختی سنتی کارایی ندارند. بهرحال چنانچه بخواهیم اپک‌ها را همانگونه که باید باشند در نظر بگیریم یعنی ابزاری برای توصیف و دسترسی به جهان کتابشناختی (و همچنین جهت بازیابی قطعات منفرد اطلاعات) مجبوریم آنها را قابل درک کنیم و به آنها معنا و مفهوم ببخشیم. برای این منظور به دو چیز نیاز است: ۱. شناسه‌های دسترسی که چگونگی نظم یافتن، ساختاریافتگی و نحوه تورق یک فهرست را مشخص می‌کنند و ۲. توصیف‌های کتابشناختی مورد توافق در سطح بین‌المللی که نمایش قابل پیش‌بینی و یکدست داده‌ها را امکان‌پذیر می‌سازند.

بسیار مهم است که دریابیم که استاندارد آی.اس.بی.دی. کارکردها و نقش‌های بسیاری در یک فهرست دارد. آی.اس.بی.دی. تنها راجع به نمایش بصری یا شکل دهی نحوه ارائه عناصر نمی‌باشد. آی.اس.بی.دی. از عناصری بیش از یک قاعده نقطه‌گذاری تشکیل شده است و نباید قواعد نقطه‌گذاری آن، ما را به این اشتباه بیندازد که آی.اس.بی.دی. فقط همین است. این استاندارد همچنین دستورالعمل‌هایی را برای تجزیه و تحلیل داده‌ها ارائه می‌دهد که در این دستورالعمل‌ها قواعدی برای فهرستنویسان جهت جستجو و شناسایی داده‌ها، تعریف کارکردهای هر عنصر داده‌ای در بافت خاص خودش و معلوم کردن جایگاه درست ثبت عنصر داده‌ای در مناطق توصیف کتابشناختی در نظر گرفته شده است. با اینکه قواعد نقطه‌گذاری یکی از جنبه‌های مرتبط و آشکار استاندارد آی.اس.بی.دی. است اما این مورد ارتباط بسیار کمی با موارد نمایشی دارد.

در حقیقت مهمترین کارکرد این استاندارد، تعیین حدود پیوندهای دستوری بین عناصر داده‌ای و روشن کردن جایگاه منطقی آنها با دادن یک ترتیب خاص، قابل درک و با معنا می‌باشد. تنها همین کارکرد بصورت عملی

به ما کمک می‌کند تا معنای واقعی عناصر داده‌ای را از طریق موانع زبان شناختی درک کنیم. دو مثال به ما کمک خواهد کرد که این تفاوت بزرگ را بهتر درک کنیم. چنانچه یک مدخل کتابشناختی را در نظر بگیریم که در دهه ۱۹۵۰ نوشته شده باشد می‌توانیم عناصر داده‌ای واضحی را تشخیص بدهیم؛ اما چنانچه قواعد نقطه‌گذاری آن حالت عادی نداشته باشد نمی‌توانیم به طور کامل کارکردهای منطقی و روابط آن عناصر داده‌ای را با هم درک کنیم. این بدان معناست که قواعد نقطه‌گذاری آی.اس.بی.دی. تنها عناصر داده‌ای را از هم جدا نمی‌کند؛ بلکه ترتیب منطقی آنها را تعریف می‌کند و از این طریق به کاربر اجازه می‌دهد که کارکرد نحوی و ارزش دستوری یا محتوای دستوری آنها را درک کند.

افزون بر این؛ باید خاطر نشان ساخت که ساختار دستوری تا حد امکان در هر منطقه داده‌ای آی.اس.بی.دی. رعایت می‌شود که این منجر به این امیدواری می‌شود که مدخل کتابشناختی بیش از آنکه به عنوان مجموعه‌ای از داده‌ها در نظر گرفته شود به عنوان یک متن درک گردد.

مثال دوم از تبدیل رکوردهای کتابشناختی از فهرست‌های قدیمی به اپک‌های جدید نشأت می‌گیرد. در بسیاری از موارد جایگزین کردن مدخل قدیمی در قالب جدید آی.اس.بی.دی. امکانپذیر نبود و نیاز بود تا برای تکمیل درست فرایند فهرست‌نویسی حتما مدرک در دست باشد. این امر یک تجزیه و تحلیل جدید را می‌طلبد و بدان معنی است که یک مجموعه از داده‌های کتابشناختی همیشه به یک متن آی.اس.بی.دی. (یعنی یک توصیف کتابشناختی) ارتباط ندارند. در آی.اس.بی.دی. ترتیب نمایش داده‌ها برای انسان‌ها به منظور تجزیه و تحلیل و نیز به منظور ارزش‌گذاری دستوری برای هر عنصر معنی‌دار است. و در خارج از آی.اس.بی.دی. هر شکل از بازنمون و نمایش مجموعه‌ای از داده‌ها (هر نوع نمایش برچسب‌دار فهرست‌های رایانه‌ای وب پایه) مستلزم ارائه توضیح و تفسیر برای درک شدن توسط کاربران است.

توصیف و دسترسی منبع (RDA)

ویرایش دوم قواعد انگلو امریکن توسط قواعد آر.دی.ای. جایگزین شده است اما این تغییر با دشواری‌هایی همراه بوده است. جامعه بین‌المللی فهرستنویسی باید قدر دان تلاش‌های بسیار کمیته بازنگری مشترک برای توسعه آر.دی.ای.^{۲۲} باشد که تلاش نموده تا چارچوبی برای فهرست‌های آینده ایجاد نماید. ما باید از تلاش‌های مربوط به توسعه آر.دی.ای پشتیبانی کنیم. علاوه بر این باید بدانیم که پیش از آر.دی.ای هیچ طرحی با توجه به مطالعات اف.آر.بی.آر. برای ایجاد یک فهرست ارائه نشده بود. این تغییر دارای اهمیت زیادی است زیرا کمیته بازنگری مشترک (GSC) استفاده از قواعد انگلو امریکن را کنار گذاشته است تا به روشنی ظهور قواعد آر.دی.ای را به عنوان یک قاعده بین‌المللی اعلام نماید. فرآیند فهرستنویسی، جهان کتابشناختی را با استفاده از یک زبان بسیار خاص توصیف می‌کند و همانند سایر زبان‌ها این زبان نیز از قواعدی تبعیت می‌کند که به زمینه، اهداف و تمام اجزای تشکیل‌دهنده اش (از جمله واژگان، معانی، ترکیب و ساختار) مربوط می‌شود. واژگان و اجزای محتوایی توسط ماهیت‌ها و ویژگی‌ها و روابط آنها که توسط مدل اف.آر.بی.آر.

²² Join Steering Committee for Development of RDA

تعریف شده اند به خوبی نمایش داده می شوند. بر این اساس آر.دی.ای بدون توجه به بسیاری از مشکلات قابل درک و دیدگاه های مغایر، ساختار جدید خود را توسعه داد.

"ثبت ویژگی ها"

- قسمت یک: ثبت ویژگی های یک مدرک و موجودیت،
- بخش دو: ثبت ویژگی های یک اثر و بیانیه ،
- بخش سه: ثبت ویژگی های یک شخص، خانواده و تنالگان،
- بخش چهار: ثبت ویژگی های یک مفهوم، شیء، حادثه و مکان "

"ثبت روابط"

- بخش پنج: ثبت روابط اولیه بین اثر، بیان، نمود و مدرک
- بخش شش: ثبت روابط اشخاص، خانواده ها و تنالگان های مرتبط با یک منبع
- بخش هفت: ثبت روابط موضوعی
- بخش هشت: ثبت روابط بین آثار، بیانات، نمودها و مدارک
- بخش نه: ثبت روابط بین اشخاص، خانواده ها و تنالگان ها
- بخش ده: ثبت روابط بین مفاهیم، اشیا، وقایع و مکانها"

آر.دی.ای. رویکردی جدید و بسیار جالب است اما تا زمانی که هر ویژگی و رابطه هر موجودیت ثبت شود. همانگونه که از فهرست مندرجات یک اثر می توان فهمید، در متن هیچ بخشی جهت توصیف منابع کتابشناختی یا ارائه داده ها به طوری که به درستی ثبت شوند وجود ندارد. این موضوع با انگاره مطالعه اف.آر.بی.آر. سازگاری دارد و به روشنی در پیش نویس های آر.دی.ای. مورد پذیرش واقع شده است. یکی از عناصر کلیدی آر.دی.ای. آن است که این قواعد، مرز روشنی را برای جداسازی میان ثبت داده و نمایش داده ایجاد نموده است. تمرکز عمده آر.دی.ای. بر فراهم آوری رهنمودها و قواعدی برای ثبت داده ها جهت انعکاس ویژگی ها و روابط بین ماهیت های تعریف شده در اف.آر.بی.آر و فراد^{۲۳} می باشد.

آر.دی.ای. اساسا بر داده بیش از بازنمون تاکید می کند. این یک انتخاب روشن و اعلام شده ایست که تنها از دیدگاه اف.آر.بی.آر. صحیح می باشد. اف.آر.بی.آر. تصدیق می کند که هیچ مدلی برای یک فهرست کامل وجود ندارد و دلیل آن هم فقدان تجزیه و تحلیل داده های مستند و داده های مستند موضوعی است. این الگو همچنین به دلیل فقدان ترکیب و ساختار، ناقص است.

سوال هایی که پیش می آید آن است که در کدام قسمت از الگوی اف.آر.بی.آر. می توان قواعدی برای بازنمون پیشینه های کتابشناختی یافت؟ در کدام قسمت می توان قواعدی مرتبط با سازمان کل فهرست یافت؟ یک نویسنده در فهرست های پیوسته کتابخانه کنگره و کتابخانه ملی انگلستان، جستجویی انجام می دهد و مشاهده می کند که نتایج در نخستین گام بر اساس نام نویسنده و عنوان و در دومین مرحله بر اساس عنوان و پس از آن

²³ FRAD

سال نشر و در سومین مرحله به شیوه ای غیر قابل درک منظم شده اند. در همه فهرست های کتابخانه ای پیوسته وب پایه، نتایج قابل بازآرایی است؛ اما هیچ کدام قادر نیستند تا پیشینه ها را بر اساس آثار آنگونه که اف.آر.بی.آر.، آی.سی.پی^{۲۴} و بالاتر از همه کاربران نیاز دارند تنظیم کنند. جستجوی یک نویسنده مثالی ساده در این زمینه است. چه اتفاقی می تواند برای نظم پیشینه های حاصل شده از یک جستجوی موضوعی رخ بدهد؟ اف.آر.بی.آر. نه یک قاعده فهرست نویسی و نه یک زبان کتابشناختی است و قانونگذاران که کار خود را بر مبنای الگوی اف.آر.بی.آر. قرار داده اند می بایست از این نکته کاملاً آگاه باشند. در حقیقت در آر.دی.ای، ضمایم شامل مطالبی راجع به بزرگ نویسی، کومه نوشت ها، مواد اولیه، ترکیب پیشینه ها برای داده های توصیفی و ترکیب پیشینه ها برای داده های کنترل شناسه دسترسی می شود. یک ضمیمه کتاب در حقیقت اطلاعات اضافی است که در انتهای متن یک کتاب می آید. آی.اس.بی.دی. دارای اطلاعات مهمی درباره فهرست نویسی است که به یک ضمیمه در آر.دی.ای. منتسب یا واگذار شده است.

می توان اینگونه استنباط کرد که در یک نسخه پیوسته، یک ارجاع به پیوست که در آن نظم عناصر، نقطه گذاری از پیش توصیه شده و دیگر راهنمایی ها راجع به کاربرد آی.اس.بی.دی. (یا هر قالب کتابشناختی دیگر) در بافت آر.دی.ای. مشخص می شود کافی است. ما می توانیم برعکس هم استدلال کنیم زیرا:

۱. طبق تعریف، ضمیمه عبارت است از اطلاعات بیشتر از متن یا بعد از متن و آن بدان معناست که آر.دی.ای. خودش فاقد توصیه هایی برای نمایش داده هاست.
 ۲. ارجاع در ضمایم به آی.اس.بی.دی. یا مارک ۲۱ (که استاندارد ساختاری و نه استاندارد محتوایی است) یا دوبلین کور (که تنها یک مجموعه فرعی محدود از پیشینه مارک است) می تواند خواننده را به دلیل محتواها و معانی متفاوت آنها سرگردان نماید.
 ۳. ارجاع به ضمیمه تنها در زمانی که آی.اس.بی.دی. قالبی برای نمایش داده ها باشد کافی است. در این حالت همانگونه که پیش از این اشاره شد تجزیه و تحلیل داده ها و قواعد برای ثبت داده ها در مکان درستشان فراهم می گردد. در زیر سه مثال آورده شده است:
۱. در آر.دی.ای. علامتگذاری عددی و یا الفبایی و علامتگذاری تاریخی در زبان و نوشته از همانجایی که گرفته می شوند در منابع ظاهر می شوند. (RDA § 1.5) می توان در جدول تطبیقی ارائه شده در ضمیمه D در آر.دی.ای. قاعده "2.6.1" علامتگذاری عددی و یا الفبایی " و "2.6.2" علامتگذاری تاریخی" را مشاهده کرد که با "شماره گذاری" در حوزه ۳ ISBD (CR) مطابقت دارند. بهر حال هم در آی.اس.بی.دی(جی) و هم در نسخه یکپارچه آی.اس.بی.دی. اصطلاحات به کار رفته در مناطق ۳، ۵، ۷ و ۸ توسط سازمان ملی کتابشناسی یا دیگر سازمانهای فهرست نویسی انتخاب شدند. این تفاوت به میزان زیادی به تجزیه و تحلیل داده ای و محتواهای عناصر داه ای مرتبط می شود.

۲. در نسخه یکپارچه آی.اس.بی.دی. و در §0.6 قاعده عام برای کوتاه نویسی چنین آمده است که در مناطق رونویسی شده (مانند ۱، ۲، ۴ و ۶) اصطلاحات را چنانچه در متن منابع بصورت کوتاه نوشت نیامده اند، کوتاه نویسی یا موجز نکنید. در آر.دی.ای. و در §1.6.7 بیانیه ویرایش، بیانیه مرتبط با یک بازنگری ذکر شده برای یک ویرایش، ... ناشر، کارگزار و ... محل نشر، انتشار، ... و عددگذاری در فروست ها "به فهرست نویسی عنوان می شود که از کوتاه نوشت ها همانگونه که در ضمیمه B آموزش داده شده است استفاده کند. تفاوت اساسی راجع به رونویسی از عناوین منابع تک نگاشت قدیمی تر است. در قاعده §0.6.6 ISBD عنوان می شود زمانی که عناوین بصورت کوتاه نوشت آورده می شوند همانند برخی عبارت کوتاه نوشت که در عناوین نسخ خطی آورده می شود می توان آنها را هم به همان صورت و هم به صورت کامل در هر زمان که احساس می شود آورد. در آر.دی.ای. عنوان می شود که چنانچه یک عبارت بصورت کوتاه نوشت در منبع اطلاعاتی می آید باید به همان صورت رونویسی شود. این تفاوت به تجزیه و تحلیل داده ای و محتوای عناصر داده ای مرتبط می شود.

۳. تفاوتها همچنین در مورد قواعد مربوط به عناوین قراردادی نیز دیده می شود. در قاعده §2.3.7.3 RDA عنوان قراردادی باید نمایانگر یا الف. ماهیت منبع (مانند نقشه، نسخه خطی ادبی، دفتر خاطرات، تبلیغات) یا ب. موضوع آن (مانند نام اشخاص، تالگان ها، اشیاء، فعالیت ها، حوادث، منطقه جغرافیایی و تاریخ ها) یا ج. ترکیبی از این دو - در صورت ضرورت- باشد. افزون بر این عناوین قراردادی تنها زمانی باید در قالب قرار بگیرند که منبع در قالبی ارائه گردد که بطور طبیعی حاوی اطلاعات مشخص باشد. (مانند یک کتاب چاپ شده) (§2.3.7.3 RDA) در آی.اس.بی.دی. زمانی که یک منبع عنوانی نداشته باشد؛ یک عنوان برای آن انتخاب شده و در قالب قرار می گیرد. عنوان انتخاب شده باید فشرده و موجز باشد و حوزه موضوعی منبع را منعکس نماید. (§1.1.4.5.1 ISBD) در این مثال تجزیه و تحلیل داده ها، منبع اطلاعات، محتوا و بازنمون عناوین قراردادی در آر.دی.ای. و آی.اس.بی.دی. متفاوت هستند. در این نمونه ساده دو طرح فوق پیش بینی های لازم را در مورد همه جنبه های مختلف زبان کتابشناختی دارد.

این مثال ها نشان دهنده: الف. آی.اس.بی.دی. تنها یک قالب نمایشی نیست بلکه یک زبان کتابشناختی کامل برای توصیف منابع فیزیکی می باشد. ب. اگرچه اینگونه نشان می دهد که تمرکز اصلی آر.دی.ای. بر روی محتوای داده هاست اما با بازنمون داده ها هم سرو کار دارد. استفاده از دو زبان کتابشناختی ابهام هایی را ایجاد می کند و آر.دی.ای. و آی.اس.بی.دی. با توجه به اینکه حوزه هایشان کاملا مشخص نشده اند در تعارض به نظر می رسند.

در سال ۱۹۷۸ قواعد انگلومریکن ویرایش ۲ با بخش توصیفی خود که ابداعی در حوزه فهرستنویسی به حساب می آمد آشکار گردید و این ابداع به این دلیل بود که اهمیت بسیاری به بخش توصیفی در فرایند فهرستنویسی داده شده بود. فصل ۰ تا ۱۲ بخش یک، ساختار خود را از قواعد آی.اس.بی.دی. می گیرد. قواعد انگلومریکن ویرایش ۲

به عنوان یک قانون مطالعات موردی توصیفی را توسعه و عمق بخشیده و به همین دلیل برای بسیاری از فهرست‌ها (نه تنها فهرست‌هایی که بر پایه قواعد انگلومریکن ویرایش ۲ هستند) یک دلیل مهم برای ارجاع به بخش توصیفی قاعده زمانی است که آی.اس.بی.دی. به طور کافی در قواعد خود به روشنی و به تفصیل عمل نمی‌کند. انتخاب آی.اس.بی.دی. توسط آر.دی.ای. (همانطور که در بخش یک قواعد انگلومریکن ویرایش ۲ هم مشاهده می‌شود) با عنوان یک قالب نمایشی برای فهرست‌نویسی داده‌ها به معنای اصلاح ریشه‌ای بنیادهای قواعد می‌باشد و انقلاب بزرگی در فهرست‌نویسی همانند آنچه که در گذشته پیش آمده است بوجود می‌آورد؛ اما در این مورد پسرفت به عنوان یک پیشرفت نمی‌باشد. آر.دی.ای. همچنین به معنای شکستن یک رابطه مقایسه‌ای درازمدت، مهم و سودمند دوطرفه میان قواعد انگلومریکن و آی.اس.بی.دی. است. این پسرفت فرایند استاندارد سازی که بیش از سی سال تاریخچه فهرست‌نویسی را به خود اختصاص داده و سبب توسعه آی.اس.بی.دی. و قواعد انگلومریکن شده است را به مخاطره می‌اندازد.

در حقیقت میان قواعد و استاندارد می‌تواند رابطه سازنده وجود داشته باشد، چنانچه آر.دی.ای.، آی.اس.بی.دی. را به عنوان یک زبان کتابشناختی کامل برای هدف توصیفی و متفاوت از خود بشناسد. آی.اس.بی.دی. به عنوان یک زبان کامل کتابشناختی که از سطوح مختلفی تشکیل شده است می‌تواند پذیرفته شده یا رد بشود اما کاهش دادن سطح آن به یک ضمیمه یا استفاده از آن برای تنها نقطه گذاری جایز نیست. آر.دی.ای. باید انتخاب روشن‌تری راجع به آی.اس.بی.دی. انجام دهد یا آن را به طور کامل بپذیرد و یا آن را رد کند و در صورت رد کردن، جایگزین مناسبی را پیشنهاد دهد. در صورت پذیرش آر.دی.ای. باید سایر مهارت‌های آی.اس.بی.دی. را به عنوان یک زبان کتابشناختی شناسایی و مورد پذیرش قرار دهد تا از وضع قواعد متعارض خودداری کند و در مورد دوم آر.دی.ای. باید مجموعه کاملی از قواعد را که در ارتباط با بازنمون و نمایش داده‌هاست فراهم کند. در هر دو مورد، باید انتخاب روشنی صورت بپذیرد. آی.اس.بی.دی. یک استاندارد بین‌المللی است و استانداردها باید از سطح منطقی بالاتری نسبت به قواعد فهرست‌نویسی برخوردار باشند. قواعد فهرست‌نویسی باید با بخشهایی از فهرست‌نویسی مرتبط باشند که کاملاً توسط استانداردهای بین‌المللی مورد غفلت واقع شده‌اند. آر.دی.ای. عناصر داده‌ای به کار رفته برای فهرست‌نویسی توصیفی را شناسایی کرده و آنها را به شیوه‌ای مشابه با قواعد انگلومریکن ۲ سیاهه می‌کند. آر.دی.ای. رهنمودهایی را برای نظم داده‌ها در پیشینه‌ها یا نظم آنها در صفحه نمایش فهرست ارائه می‌کند. با وجود این، چنانچه در نظر گرفته شود که از آر.دی.ای. برای ساختن یک فهرست استفاده شود، باید تمام مشخصه‌های اصلی یک فهرست از جمله شیوه ترکیب و نظم عناصر را مشخص نماید.

ایده یک فهرست مانند یک متن از توالی جملات تشکیل شده است که نه جدید بوده و نه غیرقابل عملی شدن و باید اینچنین فهرست و محتوای آن از نظر مدیریت کلی جهان کتابشناختی و مهارت آن در جایابی در یک ساختار پیوسته و پیچیده محافظت شود. چنانچه ما به تنها سه قانونگذار اشاره شده در پیش‌نویس آی.سی.پی. یعنی کاتر، رانگاناتان و لوبتسکی اشاره کنیم به راحتی آشکار می‌گردد که آنها به فهرست به عنوان یک متن که دارای ساختاری پیوسته است نظر داشته‌اند. لوبتسکی چنین می‌نگارد که: "توصیف و شناسایی یک کتاب در یک کارت برگه باید بر اساس قواعد زیر باشد:

الف. نظم: عناصر باید همیشه با یک نظم کلی و با توجه به اهمیت نسبی آنها در کارت برگه ارائه شوند. این همان نظمی است که معمولاً در صفحه عنوان می‌آید: عنوان، شرح ویرایش و مشخصات چاپ که در روی کارت به دنبال آن دیسه نما می‌آید، یادداشت فروست‌ها و یادداشت‌های افزوده. (Lubetzky, 2001)

نیاز به نظم و ترتیب حتی در کتابخانه‌های امروزی که بیشتر منابع آن مواد غیر کتابی و منابع اینترنتی می‌باشند به صورت فزاینده تری مطرح است. از دیدگاه لوبتسکی باید با فهرست‌هایی که صرفاً ابزارهای جایابی هستند مبارزه کرد. همانگونه که پانیتسی هم همین کار را کرد. به عبارت دیگر باید فهرست دقیق و جامع پانیتسی را ایجاد کرد که در آن یک فهرست قادر است تا ویرایش‌های مختلف یک اثر را شناسایی و از یکدیگر متمایز کند. چنانچه مطالعه اف.آر.بی.آر. را بررسی کنیم در می‌یابیم که با استفاده از نموده‌ها (expression) میان ویرایش‌های مختلف تمایز ایجاد شده است. اما قواعد فهرست نویسی خاصی باید برای یک فهرست فراهم شود که یک خواننده را قادر سازد تا همه توصیف‌های ویرایش‌های مختلف یک اثر را کاوش کرده و میان آنها، ویرایش خاصی را شناسایی و متمایز نماید و بتواند یک توصیف جامع و دقیقی که در بردارنده همه مشخصات یک اثر و نه یک مشخصه خاص آن موجودیت باشد را بیابد. (Guerrini, 2004)

یک قاعده فهرستنویسی نباید فهرستنویس را برای توصیف داده‌ها که برای یک قالب نمایشی تهیه می‌شوند محدود کند و نباید انتخاب‌های چندگانه و غیرهم‌ارز در ضمایم انجام دهد. یک فهرست، دقیقاً مانند یک زبان نوعی ابزار ارتباطی است. یک نمایه دقیق از داده‌ها نمی‌تواند نیازهای ما را برای توصیف جهان کتابشناختی برآورده سازد؛ همانند آنکه یک واژگان برای توصیف جهان کافی نیست. تعریف داده‌ها و روابط آنها یک فرد را قادر می‌سازد تا فرهنگی از اصطلاحات (موجودیت‌ها)، ارزش‌های آنها (مشخصات)، و تعاملات (روابط) دوجانبه آنها را تعیین نماید. باید از تمام اینها استفاده نمود تا بتوان جهان کتابشناختی را توصیف کرد و باید قواعدی وضع نمود تا بتوان واژگان، ویژگی‌ها و روابط موجود در عبارات ثابت، معنادار، کارکردی و پیچیده‌تر را ساماندهی کرد. از این رو یک قرارداد نحوی که نظم عناصر واژگانی یک زبان را برای شکل‌دهی عبارات بزرگتر مشخص می‌کند مورد نیاز می‌باشد. (svenonius, 2000) موضوع پیچیده‌تر از این مورد ساده راجع به توصیف کتابشناختی است. کاتر، پانیتسی، لوبتسکی و رانگاناتان همچنین قواعدی را برای ترتیب مداخل ارائه دادند. آیا این کارکرد امروزه غیرمرتبط است؟ چگونه فهرست‌های فعلی و بالاتر از آن فهرست‌های آتی این کارکرد مبنایی را انجام خواهند داد؟ آر.دی.ای. باید یک قرارداد نحوی را اختیار کند و این نحو نه باید انتخابی باشد و نه افزون بر قاعده ارائه شود؛ بلکه باید به صورت شفاف و اجباری در خود قاعده و قانون ارائه شود.

اصل رانگاناتان راجع به تغییر محلی

شناسایی موجودیت‌های مرتبط و ویژگی‌های آنها شرطی اساسی و ضروری برای تعریف عناصر اجباری، مشروط و انتخابی توصیف کتابشناختی و سطوح حداقلی توصیفی یک توصیف کتابشناختی است. با این حال نمی‌توان آن را با بسیاری از کارکردهای یک زبان پیچیده مانند آی.اس.بی.دی. جایگزین نمود. افزون بر این آی.اس.بی.دی. یک استاندارد بین‌المللی است و سطح منطقی و معیار آن بالاتر از قواعد فهرستنویسی ملی و بین‌المللی است؛ بطوریکه مدل اف.آر.بی.آر. رهنمودی برای تعریف اصول ارائه می‌دهد و اصول آی.سی.بی. جهت هدایت استانداردهای بین‌المللی و قواعد ملی و چندملیتی طراحی شده‌اند. روابط میان مدل‌های منطقی، اصول،

استانداردها و قواعد ملی و چند ملیتی باید توسط قاعده تغییر محلی که توسط رانگاناتان تعریف شده است هدایت شوند. رانگاناتان به دلیل شرایط خاص اجتماعی- فرهنگی هند بصورت گسترده ای با قواعد ملی و چند ملیتی سر و کار داشته است. در گذشته نیز همانند امروز، هند حاوی مجموعه ای از فرهنگها، مذاهب و زبانهای مختلفی بود که نیازمند توجه خاصی برای نقش آفرینی بوده است. امروزه جامعه بین المللی فهرست نویسی با چالشی جهانی روبروست که فرهنگ ها، مذاهب، زبان ها و نوشته ها، نقشی بزرگ در قاعده سازی آن ایفا می کنند. قاعده تنوع محلی توصیه می کند که هر روش و تکنیکی زمینه هایی را برای کاربران فراهم کند که علاوه بر استفاده محلی بتوان به عنوان یک گزینه برای استفاده عام نیز از آنها استفاده نمود. (Ranganatan, 1967) زمانی که بخواهیم قانون رانگاناتان را در مورد روابط موجود بین سطوح منطقی فهرست نویسی به کار ببریم به موارد زیر می رسیم:

۱. قاعده بین المللی فهرست نویسی باید عواملی که برای تهیه هر قاعده فهرست نویسی ملی در نظر گرفته می شود را مشخص کند.
۲. یک قاعده فهرست نویسی ملی باید عواملی که برای ایجاد یک قاعده فهرست نویسی زبانشناختی در یک کشور چندزبانی مانند هند در نظر گرفته می شود را مشخص کند.
۳. یک قاعده فهرست نویسی ملی یا یک قاعده فهرست نویسی زبانشناختی باید عواملی که برای تعیین یک قاعده محلی فهرست نویسی برای هر کتابخانه شخصی در نظر گرفته می شود را مشخص کند.
۴. قواعد فهرست نویسی در ساختار سلسله مراتبی خود باید با یکدیگر سازگار باشند و هیچ تعارض دو طرفه ای نداشته باشند.
۵. هر پیوند پایین تر در سطوح سلسله مراتبی باید به عنوان یک مکمل برای تمام سطوح بالاتر خود مطرح باشد. (Ranganatan, 1967)

هدف این آشنا کردن کاربران با "خدمات" است. یک فهرست کتابخانه ای باید خود را با یک الگوی قابل پذیرش و تعیین شده در سطوح محلی و موجز تطبیق بدهد و این باید در یک فهرست کتابخانه ای مشخص شده باشد. افزون بر این، این رنگ و بوی محلی باید توسط فهرست های کتابخانه ای و در سطوح موفقیت آمیزی مورد پذیرش واقع شود. سه یا چهار سطح بدون اشتباه هستند که عبارتند از سطوح بین المللی، ملی، زبانی و محلی. مطابق با هر مرحله باید یک قاعده فهرست نویسی متفاوتی وجود داشته باشد که باید سازگار با قاعده ای باشد که آن نیز با هر کدام از مراحل ابتدایی تر مطابقت کند. (Ranganatan, 1967) در حال حاضر ما یک استاندارد بین المللی توصیف کتابشناختی و قواعد مورد پذیرش در سطح بین المللی پاریس را داریم. هر دوی اینها از یک میراث پذیرفته شده برای خطی مشی بین المللی فهرست نویسی ساخته شده اند. تنوع های محلی، مجاز شمرده شده اما این به معنای عبور از سنت مشترک و مورد پذیرش عام می باشد که دارای مزایا و مخاطراتی است.

نتیجه گیری

همانگونه که مدل منطقی جهان کتابشناختی ممکن است تغییر کند با ظهور متون جدید، قواعد انگلومریکن ۲ و اصول پاریس به طور کامل کنار گذاشته نمی شوند. هیچ کس قواعد انگلومریکن و یا اصول پاریس را بدون

آزمایش دقیق پیشنهادهای جدید کنار نمی گذارد. این امر در مورد آی.اس.بی.دی. نیز صادق است بویژه که این استاندارد تاکنون گسترده ترین و مقبولترین استاندارد در سطح بین المللی می باشد و پایه اف.آر.بی.آر را قرار داده است. افزون بر اینها به دلیل نیاز به پاسخ به پرسشهای زیر هرگز نباید این استاندارد را کنار گذاشت. این پرسش ها عبارتند از: جایگزین آی.اس.بی.دی. چیست؟ کدام ابزار، کارکردهای مورد نیاز برای توصیف استاندارد را انجام خواهد داد؟ همچنین باید تاریخ خود را به یاد آوریم؛ در سالهای اخیر با توسعه و ورود رایانه ها به دنیای کتابخانه ها پیشنهاد شده است که سرعنوان ها کارکردی ندارند و یا در رویکردی ساده انگارانه، عده ای فکر می کنند که جستجوی متون رایگان که بوسیله موتورهای جستجو انجام می شود می تواند جایگزینی برای فهرست نویسی باشد. (Gorman, 2007) امروزه به روشنی درمی یابیم که مدیریت انواع پیشینه های مستند هنوز یک موضوع قابل بحث و مشکل آفرین است (همانگونه که مدل های فراد و فرسار^{۲۵} باید توسعه داده شده، ارزیابی گشته و مورد پذیرش واقع شوند).

برای مدیریت روابط بین این سطوح مختلف نیاز است که در هر سطح (اف.آر.بی.آر، آی.سی.پی.، آی.اس.بی.دی.) قواعدی برای سطوح پایین تر مورد پذیرش واقع شود. افزون بر این به دلیل حضور در سطوح پایین تر نیاز خواهد بود که قواعدی برای پاسخگویی بهتر به نیازهای مختلف کاربران وضع شود و تنوع های محلی مدیریت شود تا آنچه در هر سطح مورد پوشش قرار می گیرد کاملا مشخص گردد. نمونه هایی برای این موارد وجود دارد. اما این قواعد باید به خوبی تعریف شده و باید به صورت منظم در سطوح منطقی و در قالب قواعد ملی و بین المللی فهرست نویسی معرفی شوند.

منابع و مآخذ

- Bianchini, Carlo; Pino Buizza; Mauro Guerrini, "Verso nuovi principi di catalogazione. Riflessioni sull'IME ICC di Francoforte," *Bollettino AIB* 44, no. 2 (June 2004): 133-152
- British Museum, *Rules for Compiling the Catalogue of Printed Books . . . Rev. ed.* (London: British Museum, 1936)
- Cataloguing Code Comparison for the IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code" (July 2003), http://www.d-nb.de/standardisierung/pdf/code_comp_2003europe_principles.pdf.
- Cutter, Charles A., *Rules for a Dictionary Catalog*, 4th ed. (Washington, DC: Government Printing Office, 1904), 11-12.
- Delsey , Tom. "Mapping ISBD Elements to FRBR Entity Attributes and Relationships" (July 28,2004), <http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/ISBD-FRBR-mappingFinal.pdf>.
- Gorman , Michael. "RDA: Imminent Cataloging Debacle," *American Libraries* (December 2007),64, <http://al.ala.org/forum/viewtopic.php?t=14>.

²⁵ FR SAR

Guerrini, Mauro. "Per una definizione di edizione: le entità Espressione e Manifestazione di FRBR e lo standard ISBD," in *L'organizzazione del sapere: studi in onore di Alfredo Serrai*, ed. Maria Teresa Biagetti (Milano: Sylvestre Bonnard, 2004), 191–205.

Guerrini, Mauro; Carlo Bianchini; Pino Buizza; Carlo Ghilli; Antonella Novelli; and Lucia Sardo, *Verso nuovi principi e nuove regole di catalogazione*, ed. Carlo Bianchini, foreword by Alberto Petrucciani; post-foreword by Pino Buizza (Milano: Sylvestre Bonnard, c2005), ISBN

IFLA Meetings of Experts on an International Cataloguing Code, *Statement of international cataloguing principles*, 2, <http://www.ifla.org/VII/s13/icc/imeicc-statement-of-principles-2008.pdf>.

IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Records, International Federation of Library Associations and Institutions, "Functional Requirements for Bibliographic Records: Final Report," (München: Saur, 1998). (UBCIM Publications—New Series, v. 19), ISBN 3-598-11382-X.

International Conference on Cataloguing Principles, "Statement of Principles," (Paris, 1961), <http://www.d-nb.de/standardisierung/pdf/paris-principles-1961.pdf>, 1.

International Federation of Library Associations and Institutions, *International Standard Bibliographic Description (ISBD)*, preliminary consolidated edition, recommended by the ISBD Review Group; approved by the Standing Committee of the IFLA Cataloguing Section (München: Saur, 2007). <http://www.ifla.org/VII/s13/pubs/ISBD-consolidated-July2006.pdf>.

International Working Group on FRBR and CIDOC CRM Harmonisation, "FRBR Object-Oriented Definition and Mapping to FRBR-ER (Version 0.9 Draft)," ed. Chryssoula Bekiari, Martin Doerr, and Patrick Le Boeuf, <http://cidoc.ics.forth.gr/frbr-drafts.html>.

Joint Steering Committee for Development of RDA, "Outcomes of the Meeting of the Joint Steering Committee Held in Chicago, USA, 13–22 April 2008," <http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/0804out.html>.

Joint Steering Committee for Development of RDA, "RDA: Resource Description and Access. Frequently Asked Questions," § 4.1, <http://www.collectionscanada.gc.ca/jsc/rdafaq.html#4-1>.

Lubetzky, Seymour. "Manual of Descriptive Cataloging," in *Seymour Lubetzky: Writings on the Classical Art of Cataloging*, comp. and ed. Elaine Svenonius and Dorothy McGarry (Englewood, CO: Libraries Unlimited, 2001), 42

Lubetzky, Seymour. "The Vicissitudes of Ideology and Technology in Anglo-American Cataloging since Panizzi and a Prospective Reformation of the Catalog for the Next Century," in *The Future of Cataloging: The Lubetzky Symposium*, ed. Tschera Harkness Connell and Robert L. Maxwell (Chicago: American Library Association, 2000), 9.

Ranganathan, Shiyali R., *Classified Catalogue Code with Additional Rules for Dictionary Catalogue Code*, 5th ed. (Bangalore: Sarada Ranganathan Endowment for Library Science, 1988), p. 169.

S. R. Ranganathan, *Prolegomena to Library Classification*, 3rd ed. (Bombay: Asia Publishing House, 1967), 129.

Studies of Descriptive Cataloging: A Report to the Librarian of Congress by the Director of the Processing Department," Washington, DC, United States Government Printing Office, 1946, Appendix A. 88-86842-76-7.

Svenonius, Elaine, *The Intellectual Foundation of Information Organization* (Cambridge, MA: MIT Press, 2000), 62.